תלמוד מהו? — הזולת

2. הזולת

ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח), רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר, זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א), זה כלל גדול מזה.(ספרא קדושים פרשה ב)

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד (מה שעליך שנוא, אל תעשה לחברך) – זו היא כל התורה כולה, ואידך – פירושה הוא, זיל גמור (והיתר פירוש הוא, לך תלמד).(שבת לא.)

רבי ישמעאל אומר הוי קל לראש. ונוח לתשחורת. והוי מקבל את כל האדם בשמחה:(אבות ג, יב)

הוא (רבי חנינא בן דוסא) היה אומר כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום (כלו' ה') נוחה הימנו וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו.(אבות ג, י)

שאלה בלוריא הגיורת את רבן גמליאל: כתיב בתורתכם (דברים י, יז) אשר לא ישא פנים, וכתיב (במדבר ו) ישא ה' פניו אליך. נטפל לה רבי יוסי הכהן, אמר לה: אמשול לך משל, למה הדבר דומה – לאדם שנושה בחבירו מנה (מאה זוז), וקבע לו זמן בפני המלך, ונשבע לו בחיי המלך. הגיע זמן ולא פרעו, בא לפייס את המלך. ואמר לו: עלבוני מחול לך, לך ופייס את חבירך. הכא נמי, כאן – בעבירות שבין אדם למקום, כאן – בעבירות שבין אדם לחבירו.(ראש השנה יז:)

בן זומא אומר...איזהו מכובד המכבד את הבריות.(אבות ד, א)

רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך.(אבות ב, י)

מר זוטרא בר טוביה אמר רב...נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים. מנא לן – מתמר, דכתיב (בראשית ל"ח, כה) היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה (במקום לבייש אותו בפומבי, על אף שהיא עמדה בסכנה להיזרק לשריפה).(בבא מציעא נט.)

משנה. כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך, שנאמר (שמות כ"ב, כ) וגר לא תונה ולא תלחצנו.

גמרא. תנו רבנן: (ויקרא כ"ה, יז) לא תונו איש את עמיתו – באונאת דברים הכתוב מדבר. אתה אומר באונאת דברים, או אינו אלא באונאת ממון? כשהוא אומר (ויקרא כ"ה, יד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך – הרי אונאת ממון אמור, הא מה אני מקיים(ויקרא כ"ה) לא תונו איש את עמיתו – באונאת דברים.(בבא מציעא נח:)

(וא"ר) חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר (בראשית יב, טז) ולאברם הטיב בעבורה(בבא מציעא נח:)

אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא: לא הוית גבן באורתא בתחומא, דאיבעיא לן מילי מעלייתא. אמר: מאי מילי מעלייתא? אמר ליה: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או אין צריך? היכי דמי? אילימא בחצר דלא קיימא לאגרא (לא עומדת להשכרה) וגברא דלא עביד למיגר (והדייר בד"כ אינו שוכר), זה לא נהנה וזה לא חסר! אלא בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, זה נהנה וזה חסר! לא, צריכא (צריכים להזכיר), בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר, מאי? מצי אמר (הדייר) ליה מאי חסרתיך, או דלמא מצי אמר (בעל החצר) הא איתהנית (אתה נהנית)?...

שלחוה (את השאלה) בי רבי אמי, אמר: וכי מה עשה לו? ומה חסרו? ומה הזיקו? רבי חייא בר אבא אמר: נתיישב בדבר...

שלח ליה רבי אבא בר זבדא למרי בר מר: בעי מיניה מרב הונא, הדר בחצר חבירו שלא מדעתו, צריך להעלות לו שכר או לא? אדהכי נח נפשיה דרב הונא, א"ל רבה בר רב הונא, הכי אמר אבא מרי משמיה דרב: אינו צריך להעלות לו שכר...(בבא קמא כ-כא.)

ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיה (זה שקנה שדה על יד הגדר של חותניו), כי קא פלגו (היורשים), א"ל (אמר להם): פליגו לי אמצראי (תנו לי על יד גדר שדי); אמר רבה: כגון זה כופין על מדת סדום (כלו' מכריחים למלא את בקשתו). מתקיף לה רב יוסף, אמרי ליה אחי: מעלינן ליה עלויא (אם כן נעלה לך השומה כאילו) כי נכסי דבי בר מריון! והלכתא כרב יוסף. תרי ארעתא אתרי נגרי (שתי ערוגות על יד שתי תעלות מים) – אמר רבה: כגון זה כופין על מדת סדום. מתקיף לה רב יוסף, זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל (אחת זורמת ואחת לא)! והלכתא כרב יוסף. תרתי אחד נגרא (שתי שדות, תעלה אחת) – א"ר יוסף: כגון זה כופין על מדת סדום (מתחלקים במים). מתקיף לה אבייי, מצי אמר: בעינא דאפיש אריסי (ברצוני להעמיד יותר פועלים)! והלכתא כרב יוסף, אפושי לאו מילתא היא (זאת לא טענה).(בבא בתרא יב:)